

УДК 616.89–008.48:616–057:159.972:613.6.02

*О. І. Чистікова***ТИПОЛОГІЯ ІНДИВІДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРАЦІВНИКІВ ПОЖЕЖНОЇ ОХОРОНИ З ПСИХОЛОГІЧНОЮ ДЕЗАДАПТАЦІЄЮ, В ЗАЛЕЖНОСТІ ВІД СТАЖУ РОБОТИ В УМОВАХ ПІДВИЩЕНОЇ НЕБЕЗПЕКИ**

Харківська медична академія післядипломної освіти

Ключові слова: психологічна дезадаптація, індивідуально-психологічні особливості, працівники пожежної охорони

У вітчизняній і зарубіжній медичній науці питання впливу професійної діяльності на людину набули досить широкого висвітлення. Проте, в більшості випадків різнобічні аспекти впливу роботи в умовах підвищеної небезпеки вивчені на прикладі співробітників ОВС України [1 – 3], в той час як інші види небезпечної діяльності залишаються поза увагою дослідників. Між тим, за думкою фахівців, екстремальний характер професійної діяльності працівників пожежно-рятувальних підрозділів МНС України, які безпосередньо беруть участь у ліквідації надзвичайних ситуацій техногенного або природного характеру, зумовлює високий рівень ризику виникнення у них стресових і дезадаптаційних станів, що стають причиною зривів у професійній діяльності, зниження працездатності, міжособистісних конфліктів, порушень дисципліни, зловживання алкоголем, інших негативних явищ, та, в результаті, призводить до зниження успішності професійної діяльності пожежних-рятувальників [4].

Отже, метою даної роботи стало вивчення індивідуально-психологічних особливостей працівників пожежної охорони з психологічною дезадаптацією та їх типологізація в залежності від стажу роботи в умовах підвищеної небезпеки, як підґрунтя для розробки спеціалізованих медико-психологічних заходів для даного контингенту.

Для досягнення поставленої мети на базі науково-дослідного інституту профілактичної медицини (м. Харків) за період 2009 – 2012 рр. під час здійснення профілактичних оглядів серед загальної кількості обстежених працівників пожежної служби України (1380 осіб) було відібрано 320 осіб з окремими проявами психологічної дезадаптації. Середній стаж роботи за їхньою професією склав 7 років.

Всіх досліджених було розділено на три групи, в залежності від тривалості роботи в пожежній безпеці. Так, до першої групи (Гр1) ув-

ійшли співробітники пожежної безпеки, які працювали за спеціальністю до 5-ти років; особи, що мали строк роботи в лавах підрозділів пожежної безпеки від 5 до 10 років (Гр2; до третьої групи увійшли пожежники зі стажем роботи більше 10 років (Гр3). Кількість осіб, що увійшли до визначених груп: Гр1 – 109 осіб, Гр2 – 105 осіб, Гр3 – 106 осіб. Вік досліджуваних коливався від 20 до 42 років.

27,5% обстежуваних вважали, що втратили здоров'я на службі; 34,7% відзначили в себе ускладнене засипання і раннє пробудження; найбільш частими негативними станами, відмічуваними в ході чергування, є втомата, головні болі і дратівливість; практично усі респонденти вважали свою роботу важкою та небезпечною. З усіх несприятливих факторів, що впливали на складність праці в процесі служби, респондентами відзначені: «великі нервово-психічні навантаження» (63,4%), «необхідність прийняття рішень у короткий час» (34,1%), «небезпека для життя» (30,9%) і «велика кількість обов'язків» (58,4%).

Прояви психологічної дезадаптації обстежених проявлялись, в першу чергу, через несприятливий психоемоційний стан, який мав особливості в залежності від стажу роботи в структурах пожежної охорони.

Для осіб з незначним стажем (до 5 років) характерними виявились дезадаптивні реакції у вигляді тривожно-астенічного симптомокомплексу, вираженість окремих симптомів якого не доходила до клінічної окресленості. В структурі даного симптомокомплексу превалювали підвищена тривога, емоційна лабільність, відчуття страху і знижений настрій, роздратованість, підвищена фізична втома ($p < 0,01$).

У осіб зі стажем роботи від 5 до 10 років серед проявів дезадаптації провідними виявились клінічні феномени емоційної лабільності, соматовегетативних розладів і порушень соціальної

взаємодії ($p < 0,01$).

Серед осіб зі стажем роботи 10 і більше років, превалювали донозологічні прояви вегетативного симптомокомплексу, який був представлений головним болем, різноманітними диссомнічними порушеннями та загальносоматичними симптомами тяжкості у кінцівках, м'язового болю, втрати відчуття енергії ($p < 0,01$).

Оцінка індивідуально-психологічних особливостей респондентів з акцентом на вольовий потенціал і поведінкові стратегії в стресових умовах здійснювалась за методиками «Індивідуальний особистісний опитувальник» (ІТО) Л. М. Собчик [5], методики діагностики потреба в пошуках екстремальних відчуттів М. Цукермана [6]; опитувальника для дослідження рівню імпульсивності В. А. Лосенкова [7]; методики діагностики рівню особистісної готовності до ризику М. А. Шуберт [7]; методики визначення вольового потенціалу особистості [7]; методики діагностики стратегій поведінкової актив-

ності в стресових умовах Л. І. Вассермана і Н. У Гуменюка [7].

Для визначення базисних індивідуально-типологічних властивостей особистості використовували ІТО. Методика дозволяє віднести кожну конкретну людину до певного типу. Основу особистісного фактора складає одна або декілька провідних тенденцій, які пронизують різні рівні розвитку особистості - від вроджених властивостей темпераменту, через характер, який формується в процесі взаємодії темпераменту з соціальним середовищем, - до зрілої особистості, в якій об'єднання здійснюється інтегрованим «Я» (самосвідомість, самооцінка, самоконтроль). Провідні тенденції визначають індивідуальний тип переживання, силу і спрямованість мотивації, стиль міжособистісного спілкування і пізнавальних процесів.

В табл. 1 зібрані дані щодо кількості осіб різних груп з показниками 5 та більше балів (підвищення) по кожній шкалі методики.

Таблиця 1

Розподіл досліджуваних за шкалами ІТО

Шкала ІТО	Гр.1 n,=109		Гр.2 n,=105		Гр.3 n,=106	
	Абс.	%±m	Абс.	%±m	Абс.	%±m
Тривожність	79	72,48±4,68	31	29,52±4,45	48	45,28±4,86
Агресивність	13	11,93±3,10	81	77,14±4,10	20	18,87±3,82
Спонтанність	11	10,09±2,88	72	68,57±4,62	20	18,87±3,82
Сенситивність	21	19,26±3,45	18	17,14±1,65	8	7,54±2,57
Ригідність	9	8,26±1,51	31	29,52±4,45	78	73,58±4,28
Лабільність	74	70,48±4,37	34	32,38±4,57	58	54,72±3,87
Інтроверсія	44	40,37±4,70	38	36,19±3,27	46	43,40±4,84
Екстраверсія	65	59,63±4,70	67	63,81±4,06	60	56,60±4,84

З таблиці 1 видно, що з плином часу перебування на службі в пожежній охороні підвищується рівень ригідності; так, високий рівень ригідності відмічався в 9 осіб (8,26%) Гр1, 31 особа (29,52%) Гр2, 78 осіб (73,58%) Гр3.

Високий рівень тривожності спостерігається у більшості досліджених Гр1 (74 особи – 72,48%), 31 особа (29,52%) Гр2 та 48 осіб (45,28%) Гр3.

Акцентуованість риси «лабільність» спостерігалась у більшості пожежників Гр1 (74 особи, 70,48%), а також у значної кількості осіб Гр3 (58 осіб – 54,72%); в Гр 2 тенденція до збільшення кількості лабільних особистостей не спостерігалась (34 особи - 32,38%).

Щодо рівнів агресивності та спонтанності,

спостерігалось значне збільшення кількості осіб, які мали високі оцінки за даними показниками після 5-ти років роботи в лавах служби пожежної безпеки; якщо ж строк служби перевищував 10 років – дані показники дещо знижуються, але не досягають показників Гр1 (показник «агресивність» в Гр 1 – 13 осіб (11, 93%), Гр2 – 81 особа (77,14%), Гр3 – 20 осіб (18,87%); показник «спонтанність» в Гр1 – 11 осіб (10,09%), Гр2 – 72 особи (68,57%), Гр3 – 20 осіб (18,87%).

За якістю «сенситивність» підвищення спостерігалось у 21 особи Гр1 (19,26%), 18 осіб Гр2 (17,14%) та 8 осіб Гр3 (7,54%), тобто простежувалась незначна тенденція до зниження кількості особистостей, які характеризувалися виразністю даного показника, зі збільшенням строку служ-

би у лавах пожежної безпеки.

На основі узагальнення даних, нами були по-

будовані усереднені особистісні профілі обстежених кожної з трьох досліджених груп (рис. 1).

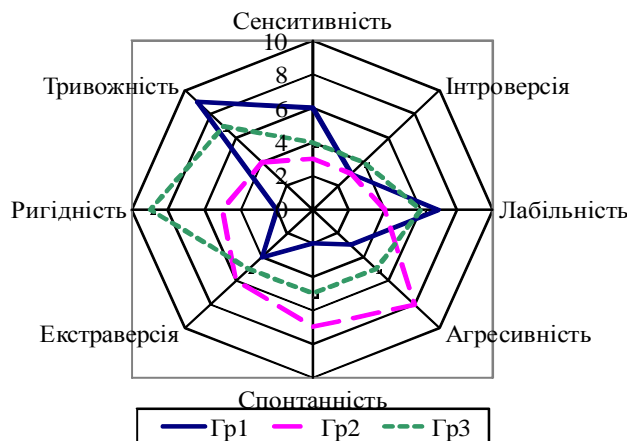

Рис. 1. Особистісні профілі за середніми значеннями по шкалах ІТО

Як можна бачити з рис. 1, площина середніх значень по основних шкалах ІТО виходить за межі нормативних значень за багатьма показниками у осіб усіх груп, проте, конфігурація особистісних профілів має різницю в залежності від тривалості роботи в умовах підвищеної небезпеки.

Так, у осіб Гр1 встановлені високі рівні тривожності й лабільності, що, у сполученні з високою вимогливістю до себе, провокувало внутрішній особистісний конфлікт за рахунок наявності несумісних тенденцій: високої мотивації до дій та відсутності психологічних якостей і психічних сил до їх здійснення ($p < 0,05$). Для осіб Гр2 виявились характерними надмірні прояви агресивності й спонтанності, надмірний рівень індивідуалізму; підґрунтям виникнення психологічної проблематики у даної групи обстежуваних визначена особистісна нестійкість, емоційно-вольова слабкість, нездатність до конструктивної когнітивної обробки життєвого досвіду, адекватної оцінки себе, оточуючих та наявної ситуації ($p < 0,05$). Особам Гр3 були прита-

манні сполучення тривожності, лабільності та ригідної фіксації на травмуючих спогадах, що обумовлювало комунікативні проблеми, які поглиблювали психологічну проблематику ($p < 0,05$), а виявлені полярні властивості (ригідність та лабільність) були свідомством наявності у них емоційної напруги та внутрішнього конфлікту.

Наступною індивідуально-психологічною характеристикою, що вивчалася в групах пожежних-рятувальників, була схильність до пошуку екстремальних відчуттів. Пошук нових відчуттів має велике значення для людини, оскільки стимулює емоції і уяву, розвиває творчий потенціал, що призводить до її особистісного зростання. Але надмірно висока схильність до пошуку відчуттів робить цей пошук остаточною метою діяльності та негативно впливає на якість та цілеспрямованість діяльності.

Для дослідження рівня потреби у відчуттях в групах досліджених було використано опитувальник М Цукермана, результати використання якого наведені в табл. 2.

Таблиця 2

Розподіл досліджених за рівнем вираженості потреби в пошуках екстремальних відчуттів

Рівень потреби в екстремальних відчуттях	Гр1, n = 109		Гр2, n = 105		Гр3, n = 106	
	Абс.	%±m	Абс.	%±m	Абс.	%±m
Високий	35	32,11±4,47	87	82,86±3,61	26	24,53±4,18
Середній	52	47,11±4,78	18	17,14±3,61	69	65,09±4,63
Низький	22	20,18±3,84	-	-	11	10,38±2,96

Високий рівень вираженості потреби в екстремальних відчуттях відмічався у більшості дос-

ліджених Гр2 (87 осіб – 82,86 %), а також у 35 осіб (32,11%) з Гр1 та 26 осіб (24,53%) Гр 3.

Високий рівень потреб у відчуттях у пожежних рятувальників проявлявся в наявності ваблення, іноді безконтрольного, до нових, «лоскочучих нерви» вражень, що часто сприяло провокуванню досліджених на участь в ризикованих заходах.

У питомої ваги досліджених в Гр3 (69 осіб – 65,09%) та Гр1 (52 особи – 47,11%) діагностовано середній рівень потреби у відчуттях, що свідчило про їхнє прагнення до помірності, відкритість новому досвіду, проте, прояви стриманості і розсудливості в необхідних моментах життя. В Гр2 середній рівень потреби у екстремальних відчуттях встановлено у 18 осіб (17,14 %).

Низький рівень вираженості потреби у відчуттях відмічався у 22 обстежених Гр 1 (20,18%) та 11 осіб Гр 3 (10,38%), що характе-

ризувало їх як таких, що віддавали перевагу стабільності і впорядкованості, перед невідомим і несподіваним у житті.

Результати вивчення рівню імпульсивності за методикою В. А. Лосенкова наведені в табл. 3, з якої видно, що високий показник рівню імпульсивності відмічався у більшості обстежених Гр2 (67 осіб - 63,81%), у значній кількості досліджених Гр3 (48 осіб - 45,28%) та у невеликої кількості осіб Гр1 (12 осіб - 11,01%). Високий рівень імпульсивності характеризує людину з недостатнім самоконтролем в спілкуванні і діяльності. Імпульсивні люди часто мають невизначені життєві плани, у них немає стійких інтересів і вони захоплюються то одним, то іншим.

Таблиця 3

Розподіл досліджуваних за рівнем імпульсивності

Рівень імпульсивності	Гр1, n = 109		Гр2, n = 105		Гр3, n = 106	
	Абс.	%±m	Абс.	%±m	Абс.	%±m
Високий	12	11,01±3,00	67	63,81±4,06	48	45,28±4,86
Середній	82	75,23±4,13	23	21,90±4,04	38	35,85±4,66
Низький	15	13,76±3,30	13	12,38±3,21	20	18,87±3,82

Для більшості пожежників з невеликим стажем праці (Гр1) характерний був середній рівень імпульсивності (82 особи - 75,23%). В інших групах даний рівень зустрічався в 23 осіб Гр2 (21,90%) та у 38 осіб Гр3 (35,85%). Низький рівень імпульсивності зустрічався в приблизно рівному відношенні в усіх трьох групах: Гр1 – 15 осіб - 13,76%; Гр2 – 13 осіб - 12,38%; Гр3 – 20 осіб - 18,87%.

При вивченні схильності до ризику в досліджених осіб за допомогою опитувальника М. А. Шуберт, який дозволяє визначити три рівні готовності до ризику, були отримані наступні результати. Ризик розцінюється як небезпечна умова, при якій виконується дія, діяльність, чи як дія, що чиниться в умовах невизначеності. При цьому невизначеність може відноситися і до досягнення бажаної мети в даній дії, і до можливості запобігання фізичної небезпеки при (чи в результаті) його здійснення. Поведінка суб'єкта в небезпечній ситуації залежить не тільки від її об'єктивних умов, але і від того, наскільки адекватно ці умови відбиваються у його свідомості. Ступінь адекватності відображення суб'єктом небезпечних ситуацій, значною мірою залежить від його індивідуальних якостей. Наприклад,

люди, які відрізняються слабкістю нервової системи, тривожністю, звичайно завищують ступінь небезпеки і можливості її реалізації. Людям же, які дуже піклуються про досягнення мети й одержання виграшу від цього, властиво, навпаки, занижувати рівень небезпеки і вважати її прояв менш ймовірним, ніж насправді. Вплив особистісних якостей особливо сильно відбиває на здійсненні діяльності в умовах ризику в екстремальних ситуаціях. На вибір впливає така якість особистості, як індивідуальна схильність до ризику. Таким чином, ризикована поведінка визначається, з одного боку, об'єктивно діючими ситуативними факторами, а з іншого, – індивідуальними якостями суб'єкта.

З даних табл. 4 можна зробити висновок, що найбільшою готовністю до ризику відрізнялися особи Гр2 (високий рівень готовності ризикувати, який зазвичай супроводжується низькою мотивацією до уникнення невдач, був притаманний 74 особам, 70,48 %). Серед осіб Гр1 більше половини характеризувались низькою готовністю ризикувати (63 особи, 57,80%), як і значна частина респондентів Гр3 (47 осіб, 44,34%). Серед обстежених Гр2 осіб з низьким рівнем готовності до ризику не виявлено взагалі.

Розподіл досліджуваних за рівнем готовності до ризику

Рівень готовності до ризику	Гр1, n = 109		Гр2, n = 105		Гр3, n = 106	
	Абс.	%±m	Абс.	%±m	Абс.	%±m
Високий	17	15,60±3,48	74	70,48±4,37	21	19,81±3,87
Середній	29	26,61±4,23	31	29,52±4,45	38	35,85±4,66
Низький	63	57,80±4,73	-	-	47	44,34±4,83

Аналіз вольового потенціалу обстежених (табл. 5) довів, що найнижчим рівнем вольового потенціалу відрізнялись досліджені Гр2 (65 осіб – 61,90%; $p < 0,05$). В Гр1 високий рівень вольового потенціалу зустрічався в 33 осіб (30,28%), в Гр3 даний рівень зустрічав-

ся лише у 16 осіб (15,09%). Середній рівень вольового потенціалу зустрічався у більшості пожежників Гр3 (83 особи – 78,30%; $p < 0,05$). В Гр1 середній рівень вольового потенціалу мали 36 осіб (33,03%), в Гр2 – 38 осіб (36,19%; $p > 0,05$).

Таблиця 5

Розподіл досліджуваних за рівнями вольового потенціалу

Рівень вольового потенціалу	Гр1, n,=109		Гр2, n,=105		Гр3, n,=106	
	Абс.	%±m	Абс.	%±m	Абс.	%±m
Високий	33	30,28±4,40	2	1,91±1,33	16	15,09±3,48
Середній	36	33,03±4,50	38	36,19±4,69	83	78,30±4,00
Низький	40	36,70±4,62	65	61,90±4,74	7	6,61±2,41

Дослідженням стратегій поведінкової активності обстежених в стресових умовах (за допомогою методики Л. І. Вассермана і Н. У. Гумєнюка) встановлено, що адекватна поведінкова стратегія подолання стресу (тип АБ) не була притаманна жодному респонденту (табл. 6). Проте, виявлена специфічність долаючої поведінки серед осіб з різним стажем роботи в умовах підвищеної небезпеки. Так, поведінковий тип А, який характеризується високою потребою в діяльності, невмінням розслабитися, браком часу для відпочинку і розваг, постійною напругою душевних і фізичних сил в боротьбі за успіх,

високою мотивацією досягнення при відсутності задоволеності досягнутим, невмінням і небажанням виконувати щоденну ґрунтовну і одноманітну роботу, нездатністю до тривалої і стійкої концентрації, нетерплячістю, прагненням робити все швидко, був характерний для більшості респондентів Гр2 (81 особа, 77,14%). Для цих осіб були притаманні імпульсивність, емоційна нестриманість в суперечках, невміння до кінця вислухати співрозмовника, прагнення до змагання, схильність до суперництва і визнання, амбітність, агресивність, прагнення до домінування.

Таблиця 6

Розподіл досліджуваних за типами поведінкової активності

Тип поведінкової активності	Гр1, n = 109		Гр2, n = 105		Гр3, n = 106	
	Абс.	%±m	Абс.	%±m	Абс.	%±m
А	-	-	81	77,14±4,10	-	-
А1	-	-	24	22,86±4,10	7	6,60±2,41
АБ	-	-	-	-	-	-
Б1	21	19,27±3,78	-	-	79	74,53±4,23
Б	88	80,73 ±3,78	-	-	10	9,43±2,84

Серед обстежених Гр1 переважали особи з протилежними поведінковими тенденціями подолання стресу: тип Б, для якого характерним є уникнення відповідальності, невпевненість та сумління, пасивність, виявився властивим 88 особам (80,73%).

Для більшості осіб Гр3 (79 чоловік, 74,53%) домінуючою виявилася поведінкова стратегія типу Б1, що проявлялася емоційною «скупістю», стриманістю в діях і професійних прагненнях, вираженою прагматичною спрямованістю щодо оцінки професійних вимог і оточуючих, прагненням залишатися «в тіні» та не проявляти ініціативу, зниження рівню поведінкової регуляції, порушенням міжособистісних відносин.

На основі аналізу і узагальнення отриманих даних, нами типологізовані індивідуально-психологічні особливості, притаманні представникам усіх досліджуваних груп.

Так, для осіб з психологічною дезадаптацією з досвідом роботи в пожежній охороні до 5 років, характерним виявилось сполучення психологічних особливостей, означене нами як тривожно-уникаючий тип. Вони характеризувалися високим рівнем тривожності й лабільності, що, у сполученні з високою вимогливістю до себе, провокувало внутрішній особистісний конфлікт за рахунок наявності несумісних тенденцій: високої мотивації до дій та відсутності психологічних якостей і психічних сил до їх здійснення. Більшості з них був притаманний середній або низький рівень потреби в екстремальних відчуттях, середній рівень імпульсивності й низька готовність до ризику. В якості провідної стратегії подолання в стресових умовах вони використовували пасивність, уникнення відповідальності, невпевненість та сумління. Вони були схильні до нерішучості, невпевненості у собі, особливо в умовах динамічної обстановки, дефіциту часу й інформації; нескінченного аналізу своїх дій, сумнівів, зниженої самооцінки й невдоволення собою; вимогливості у виконанні формальностей, зниженої активності, труднощів у прийнятті рішень та уникнення відповідальних завдань; віддавали перевагу передбачуваності й визначеності, слідуванню авторитетам і традиціям. Їм були властиві низьке самовладання у стресових і фруструючих ситуаціях, наявність емоційних «зривів», неадекватність реагування, несамостійність при розв'язанні напружених і конфліктних ситуацій міжособистісної взаємодії, наявність високого внутрішнього напруження й почуття провини.

У осіб з психологічною дезадаптацією з дос-

відом роботи в пожежній охороні від 5 до 10 років, визначена комбінація індивідуально-психологічних властивостей, об'єднаних нами в патологічно-ризикований тип. Дані особи характеризувалися надмірними проявами агресивності, спонтанності та індивідуалізму, особистісною нестійкістю, емоційно-вольовою слабкістю, нездатністю до конструктивної когнітивної обробки життєвого досвіду, адекватної оцінки себе, оточуючих та наявної ситуації, що ставало підґрунтям для виникнення психологічної проблематики у даній групі обстежуваних. Для них були характерні високий рівень потреби в екстремальних відчуттях, високий рівень імпульсивності та готовності до ризикованих дій, що реалізовувалось на тлі низького рівню вольового потенціалу особистості. Головною копінг-стратегією поведінки в умовах стресу в них була агресивність, прагнення до домінування, постійна напруга душевних і фізичних сил в боротьбі за успіх, нездатність до тривалої і стійкої концентрації, нетерплячість. Їм були притаманні зниження нервово-психічної стійкості й поведінкової регуляції, неадекватність самооцінки і сприйняття дійсності, чітке прагнення перекладати відповідальність на зовнішні обставини, інших людей, випадкові фактори, ніж брати її на себе. Загальною тенденцією виявилася надмірна схильність до ризику в ситуаціях професійних дій та соціальної взаємодії, надмірна упевненість в собі, емоційність при ухваленні рішення, приховувана жорстокість відносно оточуючих, негативізм, схильність не зважати на стримуючі фактори, наступальність, мстивість, непоступливість.

Респондентам з психологічною дезадаптацією з досвідом роботи в пожежній охороні більше 10 років, був властивий емоційно-відсторонений тип, для якого виявились характерними наступні індивідуально-психологічні особливості: сполучення тривожності, лабільності та ригідної фіксації на травмуючих спогадах, що, за рахунок сполучення полярних властивостей (ригідності і лабільності) обумовлювало виникнення емоційної напруги та внутрішнього конфлікту, комунікативні проблеми, які поглиблювали психологічну проблематику. Вони відрізнялись середнім рівнем потреби в екстремальних відчуттях, високою та середньою імпульсивністю, низькою готовністю до ризику, а також невисоким вольовим потенціалом. Домінуючою поведінковою стратегією в умовах стресу в них була емоційна «скупість», стриманість в професійних діях, прагнення залишатися «в тіні» та не проявляти ініціативу, зниження рівню поведін-

кової регуляції, прагматична спрямованість оцінки професійних вимог і оточуючих, орієнтація на власні інтереси, бажання, потреби без врахування соціальних норм і цінностей. Їм були властиві низьке самовладання в емоційно напружених ситуаціях, агресивність, підозрливість, дратівливість, високе внутрішнє напруження при

фрустрації, неадекватне реагування на стрес, песимістичність у сприйнятті власної особистості, професійної діяльності та спілкування.

Отримані дані були покладені нами в основу при розробці системи заходів психокорекції і психопрофілактики психологічної дезадаптації у співробітників пожежно-рятувальної служби.

Е. И. Чистикова

ТИПОЛОГИЯ ИНДИВИДУАЛЬНО-ПСИХОЛОГИЧЕСКИХ ОСОБЕННОСТЕЙ РАБОТНИКОВ ПОЖАРНОЙ ОХРАНЫ С ПСИХОЛОГИЧЕСКОЙ ДЕЗАДАПТАЦИЕЙ, В ЗАВИСИМОСТИ ОТ СТАЖА РАБОТЫ В УСЛОВИЯХ ПОВЫШЕННОЙ ОПАСНОСТИ

Харьковская медицинская академия последипломного образования

На основе психодиагностического исследования 320 человек - работников пожарной службы Украины с психологической дезадаптацией, установлена типология психологических качеств, характерных для исследуемого контингента. Тревожно-избегающий тип характерен для лиц со стажем работы до 5 лет; патологически-рискованный тип присущ лицам, работающим в условиях повышенной опасности от 5 до 10 лет; эмоционально-отстраненный тип свойственен лицам со стажем работы более 10 лет. Полученные результаты легли в основу разработки системы мер психокоррекции и психопрофилактики психологической дезадаптации у сотрудников пожарно-спасательной службы. (Журнал психиатрии и медицинской психологии. — 2013. — № 1 (32). — С. 73-79).

O. I. Chystikova

TYPOLOGY OF INDIVIDUAL PSYCHOLOGICAL CHARACTERISTICS WORKERS OF FIRE PROTECTION WITH PSYCHOLOGICAL MALADJUSTMENT, DEPENDING ON THE LENGTH OF SERVICE IN A HIGH RISK

Kharkiv medical academy of postgraduate education

On the basis of psycho-diagnostic study 320 people - employees of the fire service of Ukraine with psychological maladjustment, established typology of psychological traits characteristic of the studied population. Anxious-avoidant type is characteristic of individuals with work experience of 5 years; pathologically high risk inherent in the type of persons who work in high-risk environments from 5 to 10 years; emotionally detached style peculiar to those with experience of more than 10 years. The results formed the basis for the development of measures of psychological correction and psychoprophylaxis psychological maladjustment among employees Fire and Rescue Service. (The Journal of Psychiatry and Medical Psychology. — 2013. — № 1 (32). — P. 73-79).

Література

1. Абрамов О. В. Системно-структурний аналіз психічних розладів і особливості військово-медичної експертизи у співробітників правоохоронних органів: автореф. дис... докт. мед. наук: 14.01.16 / Абрамов Олександр Володимирович; Український НДІ соціальної і судової психіатрії та наркології. — К., 2005. — 35 с.

2. Михайлик О. П. Дезадаптивні стани та їх психотерапія у курсантів вищих військових навчальних закладів внутрішніх військ МВС України: автореф. дис. ... канд. мед. наук: 19.00.04 / Михайлик Олег Петрович; Харківська медична академія післядипломної освіти МОЗ України — Харків, 2011. — 20 с.

3. Омелянович В. Ю. Порушення психологічної адаптації до служби в органах внутрішніх справ (гендерні особливості, механізми формування, система психокорекції та психопрофілактики): автореф. дис. ... докт. мед. н.: 19.00.04 / Омелянович Віталій Юрійович; Харківська медична академія

післядипломної освіти МОЗ України — Харків, 2013. — 34 с.

4. Тогобицька В. Д. Психокорекція професійних деструкцій працівників МНС України: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.09 / Тогобицька Віолета Джемалівна; Національний університет цивільного захисту України. — Х., 2011 — 20 с.

5. Собчик Л. Н. Дифференциальные методы психологической диагностики невротических расстройств. Индивидуально-типологический опросник (ИТО) (Пособие для врачей) / Л. Н. Собчик. — М.: ГНЦ ССП им. В.П. Сербского, 1999.— 32 с.

6. Практическая психодиагностика. Методики и тесты. Учебное пособие / Под ред. Д. Я. Райгородского. — Самара: «Бахрах-М», 2001. — 672 с.

7. Фетискин Н. П. Социально-психологическая диагностика развития личности и малых групп / Н. П. Фетискин, В. В. Козлов, Г. М. Мануйлов. — М.: Изд-во Института Психотерапии, 2002. — 490 с.

Поступила в редакцию 7.03.2013